

**TVARIŲ VIEŠŲJŲ FINANSŲ PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS
NR. 04-001-08-05-02 „DIDINTI (GERINTI) MOKESTINIŲ PRIEVOLIŲ VYKDYMĄ“ APRAŠE
NURODYTOS INFORMACIJOS PAGRINDIMO APRAŠAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

Plėtos programos pažangos priemonės kodas ir pavadinimas	04-001-08-05-02 Didinti (gerinti) mokestinių prievolių vykdymą
Nacionalinio pažangos plano uždavinys	8.5 uždavinys. Didinti viešųjų finansų ir valstybės turto valdymo ir panaudojimo efektyvumą
Plėtos programa	2022–2030 metų Finansų ministerijos tvarių viešųjų finansų plėtos programa
Atsakinga institucija (koordinuojančioji institucija)	Lietuvos Respublikos finansų ministerija

**II SKYRIUS
SIEKIAMAS POKYTIS**

PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS LAUKIAMAS POKYTIS

Sprendžiama problema: mokestinis atotrūkis (mokestinių prievolių vengimas).

Spręstinios problemos priežastys (prioriteto tvarka):

2.1. Nesudarytos visos prielaidos laiku nustatyti ir užkardyti sąmoningą mokesčių vengimą:

2.1.1. fragmentiškas analitinių išteklių naudojimas;

2.1.2. iš dalies suskaitmeninti duomenys;

2.1.3. inovatyvesnių ir technologiškai naujesnių techninių priemonių, skirtų neteisėtai tarptautinei prekybai užkardyti, trūkumas;

2.1.4. neužtikrintas pakankamų, savalaikių, lengvai prieinamų duomenų atvėrimas visiems nemokumo proceso dalyviams, nepakankama metodinė pagalba įmonėms rengiant restruktūrizavimo planus;

2.1.5. priežiūros funkcijas atliekančios valstybės įstaigos, rinkos subjektai neturi susistemintos informacijos apie tikras sandorių vertes;

2.1.6. nepakankama turto ir verslo vertintojų kompetencija taikant visuotinai pripažintus vertinimo standartus lemia nepakankamos kokybės vertinimus, nesudarančius sąlygų patikimam tiek verslo, tiek valstybės sandorių ar mokestinių verčių nustatymui;

2.1.7. finansinės apskaitos teisinis reglamentavimas neužtikrina ūkinių operacijų informacijos atsekamumo nuo jos registravimo apskaitos registre iki finansinių ataskaitų sudarymo.

2.2. Nėra išnaudojamos visos galimybės skatinti savanorišką mokesčių mokėjimą, grindžiamą bendradarbiavimu, teigiamais ir darniais mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus santykiais:

2.2.1. mokestinės procedūros nėra patogios vartotojams;

2.2.2. nepakankamas mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymas.

2.1. Nesudarytos visos prielaidos laiku nustatyti ir užkardyti sąmoningą mokesčių vengimą:

2.1.1. fragmentiškas analitinių išteklių naudojimas.

2.1.2. iš dalies suskaitmeninti duomenys.

Gerinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) duomenų analitiką.

VMI kaupiamų IS duomenų apimtis yra labai plati dėl didelio mokesčių mokėtojų skaičiaus, jų teikiamų duomenų kiekio, šiuo metu egzistuojančių skirtingų duomenų šaltinių, informacijos surinkimo informacinių sistemų (toliau – IS) ir informacijos saugojimo duomenų bazių. Mokesčių administratorius turi teisę gauti iš asmenų funkcijoms atlikti reikiamus duomenis apie asmens turtą, pajamas, išlaidas ir veiklą, naudotis savo ir kitų juridinių asmenų valdomų ar tvarkomų registru, duomenų bazių informacija. Šiuo metu VMI yra 13 IS ir registru valdytoja. Esant ribotiems VMI turimiems žmogiškiesiems ištekliams, nepakankamai efektyviai prieigai prie skirtingų IS duomenų bei nesant vieningo mokesčių mokėtojų rizikos vertinimo modelio, sudėtinga įgyvendinti platų mokesčių mokėtojų rizikos vertinimą, kuris apimtų pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) rizikos vertinimą.

Šiuo metu analizė tarp skirtingose IS sukauptų duomenų atliekama pasitelkiant duomenų analizei skirtą *SAS Enterprise Guide* įrankį, kuris įgalina apjungti turimus duomenis, juos nagrinėti pasirinktais pjūviais. Viena iš pagrindinių VMI atliekamos analizės sričių yra susijusi su PVM administravimu ir PVM mokėtojų rizikų vertinimu. Tai lemia svarbi PVM reikšmė VMI administruojamų valstybės biudžeto pajamų struktūroje: 2021 m. VMI į valstybės biudžetą iš viso pervėdė 10 242 077 tūkst. eurų pajamų, iš kurių didžiąją dalį, t. y. 9 796 656 tūkst. eurų, sudarė mokestinės pajamos. Didžiausia mokestinių pajamų dalis, beveik 4 659 694 tūkst. eurų arba 47,6 proc., buvo surinkta iš VMI administruojamo PVM. Dėl PVM reikšmingumo biudžeto struktūroje,

ir esamo atotrūkio (Europos Komisijos duomenimis, PVM atotrūkis Lietuvoje 2019 m. sudarė 21,4 proc.¹) būtina didelį dėmesį skirti efektyvesnių PVM atotrūkio mažinimo priemonių paieškai.

Šiuo metu VMI duomenų analizės potencialas nėra pilnai išnaudojamas dėl nepakankamo turimos ir įvairiose naudojamose IS sukauptos informacijos prieinamumo, viešai prieinamos informacijos apie mokesčių mokėtojus integracijos į VMI duomenų informacinę struktūrą trūkumo, viešai atlikti tikslesnę ir operatyvesnę mokesčių mokėtojų analizę ir atitinkamai sudarytų sąlygas esamam PVM atotrūkiui mažinti. Neturint galimybės automatizuotai atlikti mokesčių mokėtojų rizikos vertinimo pagal pažangius rizikos vertinimo metodus, daugelis prevencijos priemonių nėra individualizuotos, o prevencinių priemonių mokesčių mokėtojų rizikos mažinimui įgyvendinimas dažniausiai nukreipiamas tik į rizikingiausias mokesčių mokėtojų grupes.

Specializuota mokesčių administratoriams skirta programinė įranga leistų sujungti visas VMI informacines sistemas bei teikiamas elektronines paslaugas mokesčių mokėtojams, kad visi aktualūs ir realiuoju laiku pasipildantys duomenys būtų stebimi individualaus mokesčių mokėtojo profilyje. Visa viešai prieinama informacija apie kiekvieną mokesčių mokėtoją būtų integruota į VMI valdomų duomenų struktūrą. Specializuotos įrangos naudojimas suteiktų galimybę duomenis apdoroti pagal automatines ir visuotines neatitikimų nustatymo taisykles, atlikti automatinį komunikavimą su mokesčių mokėtoju, kurti ir įdiegti automatizuotą mokesčių mokėtojų rizikos vertinimą pagal pažangias rizikos vertinimo taisykles, suveikti išankstinei perspėjimo sistemai keičiantis mokesčių mokėtojo rizikingumui.

Mokesčių mokėtojas bus informuojamas apie rizikos profilio nustatymo kriterijus ir individualiai jam priskirtą rizikos profilį. Visapusiškas mokesčių mokėtojo informuotumas sudarys sąlygas augti sąmoningumui, mokestinei drausmei ir pasitikėjimui tarp mokesčių administratoriaus ir kiekvieno mokesčių mokėtojo. Visuose VMI padaliniuose vieningai naudojant tas pačias priemones, mokesčių administratoriaus priimamų sprendimų kokybę, operatyvumą, tikslingumą ir tikslumą reikšmingai išaugs. Šios sistemos diegimas leis iš esmės modernizuoti VMI veiklą, pritaikant geriausią pasaulinę mokesčių inspekcijų patirtį bei mažinti PVM atotrūkį. Pažangi duomenų analitika padidins PVM mokėtojų kontrolės efektyvumą, tinkamą mokestinių prievolių vykdymą ir skatins savanorišką mokesčių mokėjimą.

Laukiamas pokytis. Įgyvendinus veiklas, skirtas naujų duomenų analizės priemonių VMI diegimui, 2026 m. mokesčių administratoriaus veikloje bus pradėti taikyti analitinių uždavinių sprendiniai. Šiais analitinių uždavinių sprendiniais bus siekiama sumažinti PVM atotrūkį, naudojant pažangios analitikos metodus bei didinant mokesčių mokėtojų sąmoningumą. Taip pat bus sukurtas mokesčių mokėtojų rizikos profilis, kurį sudarys 5 rizikos dimensijos (Registravimas, Deklaravimas, Mokėjimas, Veikla, Elgsena) ir kiekvienoje jų realizuoti ne mažiau nei 5 vertinimo kriterijai, t. y. iš viso bus įdiegti 25 rizikos bei elgsenos vertinimo kriterijai.

Gerinti VMI (ir kitų finansinių institucijų) duomenų kokybę.

Fragmentiškas ar nepakankamas analitinių išteklių naudojimas, užkardant sąmoningą mokesčių vengimą, daugiausia susijęs su analitikai naudojamų duomenų teisingumu ir jų prieinamumu. Geroji užsienio šalių (JAV, Didžioji Britanija ir kt.) praktika rodo, kad duomenų kokybė gerinama įgyvendinus duomenų valdymo procesą. Duomenų valdymas yra organizacinis procesas, kurio įgyvendinimui naudojami specialūs informaciniai įrankiai – metaduomenų bazės. Metaduomenų bazėje susiejami institucijos veiklos procesai ir (ar) procedūros su informacinėmis sistemomis ir duomenų kokybės įverčiais jose. Tuomet galima aiškiai įvertinti, kokie duomenys turi įtakos pagrindinėms institucijos veikloms, kai gerinama tų duomenų kokybė.

2021 metais VMI atliktas duomenų, reikalingų analitikai ir mokesčių administravimui, teisingumo įvertinimas. 2021 m. liepos 21 d. įvertinimo rezultatai pristatyti VMI vadovybei. Įvertinimo metu nustatytas klaidų pobūdis 66 proc. nekorektiški duomenys ir 34 proc. nepilni duomenys. Analizė parodė, kad beveik trečdalis klaidingų duomenų turi įtakos mokesčių administravimo rezultatų analitiniam vertinimui. Atliktas VMI duomenų kokybės įvertinimas yra fragmentiškas, kurį lemia klaidingi ir nepilni duomenys. Siekiant stebėti, vertinti duomenų kokybę, VMI metaduomenų bazę reikia išvystyti iki pilnaverčio įrankio duomenų valdymo procesui. Duomenų valdymo procesas apima pastovų duomenų kokybės stebėjimą atliekant duomenų kokybės auditus ir lyginant audito rezultatus su siektiniais kokybės rodikliais.

2018–2019 metais buvo atliekamas VMI metaduomenų bazės kūrimo pirmasis etapas. Investicijų projektas „Valstybinės mokesčių inspekcijos informacinių išteklių valdymo kokybės gerinimo priemonių sukūrimas“ buvo finansuojamas iš valstybės biudžeto lėšų, numatytų Valstybės biudžeto investicijų programoje (panaudota 618,4 tūkst. eurų). Pirmo etapo metu buvo siekiama metaduomenų bazėje aprašyti VMI veiklos procedūras (aprašyta apie 500, su jų įgyvendinimui reikalingais veiklos žingsniais – apie 5000), aprašyti 13 informacinių sistemų duomenų bazes, schemas, lenteles, duomenų laukus (iš viso per 13 mln. įrašų). Pirmojo VMI metaduomenų bazės kūrimo etapo metu nebuvo siekiama sukurti pilnavertį įrankį duomenų valdymui – tikslai buvo apriboti turimų lėšų.

Duomenų valdymo proceso organizavimas yra naujovė šalyje. Pirmieji žingsniai rengiant duomenų valdymui organizacinę struktūrą yra žengti Lietuvos banke, UAB „Ignitis“. Metaduomenų bazių kūrimo metodika šalies viešajame sektoriuje turi būti vienoda ir tokia metodika turi būti parengta visoms šalies finansinėms institucijoms (Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, VMI). Finansinėms institucijoms turi būti parengta metaduomenų bazė kaip prototipas, kurioje būtų bent vienos informacinės sistemos aprašas visiškai pritaikytas duomenų valdymo procesui (informacinės sistemos, veiklos procedūros, informacinės klasės, siekiami duomenų kokybės kriterijai, duomenų kokybės metodai).

Siektina tikslinė metaduomenų bazės naudotojų grupė:

¹ European Commission, VAT Gap in the EU (2021). Ataskaitos prieiga internete <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bd27de7e-5323-11ec-91ac-01aa75ed71a1/language-en/>>

Institucija	Procedūrų valdytojai	Duomenų valdytojai ²	Analitikai ³	Sprendimų priėmėjai
VMI	50	6	20	10
Sodra	30	4	10	5
Muitinė	50	4	10	10
Finansų ministerija	30	4	10	10

Laukiamas pokytis. Įgyvendinus tris poveikles, bus sukurtos duomenų valdymo gairės finansinėms institucijoms, įvykdyta VMI metaduomenų bazės plėtra ir metaduomenyse aprašyti analitikai reikalingi duomenys.

Plėtoti elektroninių dokumentų ekosistemą. Vykdamas veiklą numatoma spręsti šias problemas:

1. nepakankamas verslo keitimasis elektronine, automatiškai apdorojama informacija ir duomenimis tarpusavyje ir su viešosiomis institucijomis automatizuotu būdu;
2. nepakankamas verslo procesų skaitmeninimo skatinimas, sudarant prielaidas sumažinti administracines išlaidas, gerinti kompetentingų institucijų duomenų analitikos pajėgumus bei verslo apskaitos efektyvumą ir tvarumą.

Šias problemas lemia šios atsiradimo priežastys:

1. verslo procesuose naudojami ir spausdinami popieriniai dokumentai – kvitai, važtaraščiai, kurie fiziškai teikiami klientams, partneriams ir gavėjams, o užbaigus sandorį išlieka poreikis toliau rūpintis šių popierinių dokumentų saugojimu ir archyvavimu bei dokumentų duomenis rankiniu būdu suvesti į verslo apskaitos sistemas;
2. didelė popierinių dokumentų apyvarta, kurią mažinant mažėtų rizika dėl dokumentų klastojimo ir naikinimo, nes elektroninių dokumentų klastojimas ar naikinimas tampa vis sudėtingesnis ir brangesnis, palyginti su popieriniais dokumentais.
3. rizika dėl nepakankamo kasdienių operacijų fiksavimo dokumentais, todėl skaitmenizavus kvitus ir važtaraščius, galima tolesnė efektyvi šių duomenų analitika ir mokestinių rizikų nustatymo bei valdymo metodų plėtra.

Laukiamas pokytis. Tikimasi, kad įgyvendinus numatytas priemones, bus sudarytos prielaidos Elektroninių dokumentų ekosistemos versle savarankiškam vystymuisi ir skatinimui, taip prisidedant prie efektyvesnių verslo procesų. Elektroninių dokumentų ekosistemos vystymas tiesiogiai prisidės prie popierinių dokumentų apyvartos mažėjimo ir su tuo susijusių mokestinių rizikų suvaldymu. Bus sukurta e. kvito forma (duomenų rinkinys, taisyklių ir techninių specifikacijų rinkinys) su prototipu (programinis elementas duomenų perdavimo metodui išbandyti) ir tarptautinių e. važtaraščių (krovinių gabenimo duomenys) informacijos (eFTI) prieigos punktas, skirtas kompetentingoms institucijoms pasiekti krovinio gabenimo duomenis, tvarkomus verslo valdymo sistemose (B2G).

Robotizuoti VMI procesus. Sprendžiamos problemos:

1. Administracinio nusižengimo nutarimų ir protokolų surašymo procesas iki jo automatizavimo buvo vykdomas tik iš dalies, nes VMI trūko žmogiškųjų išteklių. Pavyzdžiui, 2021 m. (iki automatizavimo) per mėnesį galėjo būti surašoma vidutiniškai apie 3 tūkst. nutarimų ar protokolų, tačiau VMI išrašė tik apie 1,6 tūkst. per mėnesį. Pagal 2021 m. sausio 4 d. duomenis buvo dar apie 193 tūkst. unikalų mokesčių mokėtojų, kuriems galėjo būti surašomi protokolai už laiku neįvykdytas metines prievolės, tačiau dėl žmogiškųjų resursų trūkumo jie nebuvo išrašyti. Protokolai, pažeidus Administracinių nusižengimų kodeksą (toliau – ANK), yra surašomi ir dėl PVM prievolių. ANK protokolų surašymas prisideda prie mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymo ir didina PVM ir kitų mokesčių surinkimą į biudžetą.
2. Beviltiškų mokestinių nepriemokų ir baudų revizavimo: šis procesas per 2020 m. buvo atliekamas 100 tūkst. kartų. Procesas vyko apdorojant didelį skaičių užklausų, kurioms apdoroti reikia daug žmogiškųjų išteklių, kurių VMI neturi. Dėl šios priežasties beviltiškų mokestinių nepriemokų ir baudų revizavimas ne visada įvykdavo laiku. Remiantis VMI turimais duomenimis apie nepriemoką, visa nepriemoka 2021 m. sudarė 631,5 mln. eurų, iš jų PVM nepriemoka 394,9 mln. eurų.

Spręstinios problemos priežastys „VMI procesų robotizavimas“:

1. Mokesčių mokėtojai laiku nevykdo savo prievolių;
2. Nusižengusių mokesčių mokėtojų kiekis yra gerokai didesnis, negu VMI gali skirti žmogiškųjų resursų jiems apdoroti.

Laukiamas pokytis. Tikimasi, kad įgyvendinus numatytas priemones, bus sudarytos prielaidos revizuoti daugiau beviltiškų mokestinių nepriemokų ir baudų, taip pat tai atlikti dažniau ir greičiau. Taip pat tikimasi, kad pavyks išrašyti greičiau ir daugiau administracinio nusižengimo nutarimų ir protokolų.

Ištirti banderolių skaitmenizavimo galimybes. Sprendžiamos problemos: Užbaigus banderolių alkoholiniams gėrimams pakeitimo skaitmeniniais sprendimais bandomąjį projektą bus sudarytos sąlygos:

1. įvertinti galimybes popierines banderoles, kurios šiuo metu naudojamos rinkai apsaugoti nuo nelegalių alkoholinių gėrimų, pakeisti skaitmeniniais tokių produktų ženklavimo sprendimais;
2. įvertinti galimybes sumažinti ūkio subjektų administracinę naštą ir išlaidas, susijusias su alkoholinių gėrimų ženklavimu.

Laukiamas pokytis. Remdamasi bandomojo projekto rezultatais, VMI nusprendžia, ar kurti specialų modulį, leidžiantį elektroniniu būdu ženklinti alkoholinius gėrimus.

Ugdyti VMI darbuotojų kompetencijas. Sprendžiama problema – VMI darbuotojų kompetencijų trūkumas. Bus siekiama ugdyti VMI darbuotojų kompetencijas duomenų analizės, mokesčių mokėtojų kontrolės, mokestinių prievolių vykdymo užtikrinimo ir užsienio kalbų mokėjimo gerinimo srityse.

² Duomenų valdytojas (vadovas), data steward (VMI 2, kitiems po 1), custodian (konsultantas) -1. Vadovaujantis ISO kokybės valdymo standartu, kad turi būti pakaitiniai darbuotojai tai viskas dauginasi iš 2 (čia būtų ir vadovo pavaduotojas)

³ Analitikai – plačiąja prasme, ne tik mokestinių pažeidimų analizei, PVM ar akcizams analizuoti, bet ir informacinių sistemų specifikacijoms rengti, duomenų gavimo / teikimo sutarčių sudarinėtojai ir kt.

Laukiamas pokytis. Bus pagerintos VMI darbuotojų kompetencijos duomenų analizės, mokesčių mokėtojų kontrolės, mokestinių prievolių vykdymo užtikrinimo ir užsienio kalbų mokėjimo gerinimo srityse.

Vienas langelis prievolėms valstybei sumokėti. Sprendžiama problema - vieno administratoriaus (VMI) institucijų paskirtoms baudoms ir ekonominėms sankcijoms įvedimas. Spręstinos problemos priežastys - siekiant gerinti aplinką sąžiningam verslui, kad nesąžiningai veikiantys ūkio subjektai negalėtų išvengti jiems paskirtų sankcijų būtina gerinti paskirtų baudų ir ekonominių sankcijų administravimą, jas konsoliduojant vienoje institucijoje – VMI. VMI automatizuos procesus ir išvengs funkcijų dubliavimo bei taps vieninteliu piniginių prievolių valstybei administratoriumi (bus perimtas baudų administravimas iš 37 institucijų).

Laukiamas pokytis: 1. Pakeista teisinė bazė 2. Projekto apimtyje numatytos prievolės administruojamos VMI. 3. Sukurtos sąsajos su Nacionalinės teismų administracijos Lietuvos teismų informacine sistema (toliau – LITEKO) ir papildytos sąsajos su Administracinių nusižengimų registru (toliau – ANR), bei iš jų gaunamos prievolės, bei iš jų gaunamos prievolės, patobulinta sąsaja su Antstolių informacine sistema.

Sudaryti prielaidas laiku nustatyti ir užkardyti sąmoningą mokesčių vengimą muitinės veiklos srityje. Siekiant valdyti neteisėtus prekių iš trečiųjų šalių apyvartos rizikas, riboti Lietuvos muitinės kontrolės išteklių nukreipiami didžiausiai žalai užkardyti, kartu garantuojant laisvą prekių judėjimą sąžiningam verslui. Muitinė susiduria su poreikiu sparčiai apdoroti didelius iš mokesčių administratorių, verslo bei kitų atvirų duomenų šaltinių gaunamus skirtingų duomenų rinkinius ir jų pagrindu pasirinkti optimalias rizikos mažinimo priemones, įdarbinant dirbtinį intelektą.

Gerinti duomenų analitiką Lietuvos muitinėje.

1. Muitinės naudojamos rizikos valdymo sistemos patobulinimas sąsajomis su naujais duomenų šaltiniais ir duomenimis, taip pat dirbtinio intelekto taikymas, sudarys galimybę sparčiai apdoroti didelius ir įvairius skirtingų duomenų rinkinius, gaunamus iš mokesčių administratorių, kontrolės institucijų, verslo bei kitų duomenų šaltinių. Jų pagrindu greitai, tiksliai ir mažinant subjektyvų žmogaus indėlį galima bus pasirinkti optimalias rizikos mažinimo priemones. Į šią rizikos valdymo sistemą bus integruoti ir (arba) pakartotinai naudojami ir vertinami rizikos nustatymo tikslais trečiojoje šalyje verslo panaudoti siuntų duomenys, transporto priemonių ir eismo valdymo sistemų duomenys, muitinės ir teisėsaugos institucijų sukaupti duomenys, susiję su nustatytais ar galimais pažeidimais, ankstesnių gabenimų ir tikrinimų rezultatais. Sprendimai, šiuo metu priimami remiantis automatizuotais duomenų mainais realiuoju laiku tarp verslo ir muitinės, bus tikslesni, nes papildyti naujais iš kitų šaltinių gaunamų duomenų analizės, atliekamos iš anksto ir realiuoju laiku, rezultatais. Centralizuotai ir automatiškai priimami sprendimai dėl muitinio tikrinimo prisidės valdant fiskalines rizikas, sumažins korupcijos galimybes, paspartins ir maksimaliai suvienodins muitinės paslaugas verslui. Papildomų duomenų siekiama gauti Lietuvos Respublikos muitinei bendradarbiaujant su valstybės ir teisėsaugos institucijomis (policija, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, „Sodra“, Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentu, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos), Europos Sąjungos (toliau – ES) (Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF), ES teisėsaugos agentūra (EUROPOL), Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (FRONTEX), Mokesčių ir muitų sąjungos generaliniu direktoratu (DG TAXUD) ir tarptautinėmis (Pasaulio muitinių organizacija (PMO), Tarptautine kriminalinės policijos organizacija (INTERPOL) organizacijomis, tarptautinėje prekyboje dalyvaujančiu verslu.

2. Nacionalinės Garantijų valdymo sistemos (GVS) pritaikymas darbui su Europos Komisijos garantijų valdymo sistema ir importo bei tranzito deklaravimo sistemų atnaujinimas, užtikrins tarptautinių garantijų ir importo bei tranzito garantijų automatinį valdymą deklaracijų įforminimo procese. Tokiu būdu muitinės GVS prisidės valdant fiskalines rizikas ir mažinant galimybę ekonominių operacijų vykdytojams išvengti mokėtinų mokesčių.

3. Muitinės tarifinio reguliavimo srities sistemų grupės (TARES) sistemų tobulinimas sudarys palankesnes sąlygas ekonominės veiklos vykdytojams atlikti muitinės importo ir eksporto formalumus, išlaikant reikiamą muitinės kontrolės lygį ir užtikrinant ES muitų teisės aktų reikalavimus, susijusius su tarifinio ir netarifinio reguliavimo priemonių taikymu muitinės deklaracijų apdorojimo procese ir tarifine priežiūra, kas, savo ruožtu, prisidės valdant fiskalines rizikas.

4. Investuojant į muitinio įvertinimo metodų taikymo skaitmenizavimo galimybių studijos parengimą, siekiama apibendrinti įvairius informacijos šaltinius, naudotinus muitinės vertės analizei atlikti, sukurti šių informacijos šaltinių valdymo (prieigų galimybės, gavimo ir tvarkymo) ir informacijos šaltinių panaudojimo muitinio įvertinimo procese priemones (siejant jas su prekėms taikomomis muitinės formalumų procedūromis), atlikti galimybių naudoti technologijas informacijai apdoroti įvertinimą, tokias, kaip *Blockchain*, *Big data*, *Data Lake*, *Artificial Intelligence analytics* ir kt.

5. Investicijomis į šiuolaikiškas mokymo priemones siekiama formuoti naujus muitinės kontrolės ir klientų aptarnavimo įgūdžius ir taip stiprinti muitinės personalo gebėjimus, kad būtų užtikrintas tinkamas mokestinių prievolių vykdymas ir užkirstas kelias kontrabandai bei muitų teisės aktų pažeidimams. Bus ugdomos muitinės darbuotojų ir prekių tiekimo grandinės procese dalyvaujančių asmenų žinios ir formuojami įgūdžiai naudoti įdiegtais technologiniais sprendimais. Ilgalaikiam poveikiui užtikrinti bus pertvarkytos ir skaitmenizautos mokymo priemonės ir visa muitinės kompetencijų valdymo sistema. Muitinės personalo mokymo, valdymo ir administravimo pažangių skaitmeninių sistemų įdiegimas užtikrins muitinės pajėgumų didinimą ir muitinės darbuotojų kompetencijos augimą, kas yra svarbu mažinant šešėlinę ekonomiką.

6. Integruotos transporto priemonių ir prekių kontrolės sistemos (TRAKIS) sukūrimas, sudarys palankesnes sąlygas ekonominės veiklos vykdytojams atlikti muitinės importo, eksporto ir tranzito formalumus. Bus sukurta teisės aktus atitinkanti informacinė sistema, papildomai kompiuterizuoti svarbiausi su prekių pateikimu susiję procesai, sukurtos naujos integracinės sąsajos su muitinės posistemiais ir išorinėmis sistemomis ir išplėstas muitinės elektroninių paslaugų teikimas.

2.1.3. inovatyvesnių ir technologiškai naujesnių techninių priemonių, skirtų neteisėtai tarptautinei prekybai užkardyti, trūkumas

Sparčiai tobulėjant technologijoms ir nuolat keičiantis nusikalstamų veikų metodams, muitinės kovoje su nusikalstamumu naudojamos techninės priemonės taip pat dėvėsi, technologiškai sensta. Muitinėje trūksta rentgeno kontrolės sistemų – efektyviausių neintervencinės muitinės kontrolės priemonių, leidžiančių greitai patikrinti, ar transporto priemonės negabena nedeclaruotų prekių. Inovatyvesnių ir technologiškai naujesnių techninių priemonių trūkumas lemia, kad neteisėti tarptautiniai prekių srautai nukreipiami per silpniausias ES vietas, kur dalis jų ir pasilieka.

Aprūpinti Lietuvos muitinę modernia muitinio tikrinimo įranga.

Modernios muitinio tikrinimo įrangos įsigijimas sudarys sąlygas apsaugoti ES ir Lietuvos Respublikos finansinius interesus, didinti ekonomikos konkurencingumą, lengvinti teisėtą prekybą, kontroliuoti tarptautiniam prekių gabenimui naudojamas tiekimo grandines, plėtoti ES valstybių narių muitinių ir kitų institucijų bei muitinės ir verslo bendruomenės bendradarbiavimą. Planuojama įsigyti rentgeno kontrolės sistemas, skirtas kelių ir geležinkelių transporto priemonių, taip pat prekių, keleivių bagažo ir pašto siuntų tikrinimui, specialios paskirties transporto priemonės ir muitinio tikrinimo įrangą muitinės mobiliųjų grupių postams ir kitą muitinio tikrinimo įrangą. 2021 m. Lietuvos Respublikos muitinės sulaikytų cigarečių, tabako, alkoholio, ginklų, strateginių prekių, grynųjų pinigų ir kitų prekių, preliminari vertė siekė 86,7 mln. eurų, arba 21,7 proc. daugiau nei 2020 m., kai buvo sulaikyta prekių, kurių preliminari vertė siekė 67,9 mln. eurų. Per devynis 2022 m. mėnesius preliminari muitinės sulaikytų prekių vertė siekia 35,3 mln. eurų. Taip pat planuojama atnaujinti Muitinės laboratorijos techninę bazę ir išplėsti jos gebėjimus.

2.1.4. neužtikrintas pakankamų, savalaikių, lengvai prieinamų duomenų atvėrimas visiems nemokumo proceso dalyviams, nepakankama metodinė pagalba įmonėms rengiant restruktūrizavimo planus

Skaitmeninių duomenų atvėrimas nemokumo proceso dalyviams – nemokumo portalo sukūrimas.

Šiuo metu naudojamos priemonės nemokumo bylų dalyviams nesudaro galimybės patogiai, vienu metu ir vienoje skaitmeninėje erdvėje gauti agreguotą informaciją. Turint omeny, kad vienu metu nemokumo bylose yra apie 50 tūkst. kreditorių, šiuo metu vyksta apie 1,9 tūkst. juridinių asmenų bankrotų, apie 1,1 tūkst. fizinių asmenų bankrotų – toks skaitmeninis įrankis labai palengvintų informacijos apie nemokumo procesus pasiekiamumą.

Skaitmeninis įrankis nemokumo bylų kreditoriams ir dalyviams suteiks galimybę susipažinti su bylos medžiaga, taip pat efektyviai bendrauti su nemokumo administratoriumi, administruojančiu konkretų nemokumo procesą, kadangi bus sudarytos galimybės gauti pranešimus ir priminimus apie svarbiausius įvykius byloje tiek pačioje sistemoje, tiek elektroniniu paštu. Svarbu ir tai, kad Nemokumo portalas sudarys galimybes nemokumo procesus padaryti skaidresniais, kadangi bus galimybė talpinti parduodamo turto nemokumo procese skelbimus, savalaikiai gauti informaciją apie patiriamas išlaidas, kitus nemokumo administratoriaus atliekamus veiksmus. Informacijos talpinimas vienoje vietoje įgalins kreditorius ir bylos dalyvius efektyviau susipažinti su nemokumo byla, informacija taps mažiau fragmentuota ir neišskaidyta po skirtingus informacijos šaltinius, todėl proceso stebėseną, dalyvavimą jame taps efektyvesni. Numatyta, kad informacija bus gaunama iš keleto šaltinių: dalį informacijos suves nemokumo administratorius (pvz., pokyčiai, susiję su turto realizavimu, administravimo išlaidos), teismų sprendimai ir nutartys bus gaunami per informacinių sistemų sąsają su LITEKO, duomenų teisingumo užtikrinimui numatytos integracijos su Gyventojų ir Juridinių asmenų registrais.

Atliepiant į šiuolaikinius poreikius, Nemokumo portale bus atvirų duomenų skiltis, kurioje informacija apie nemokumo procesus bus prieinama visoms suinteresuotoms šalims. Nemokumo portale bus integruota ir viešai prieinama informacija, kuri galės būti panaudota mokslu tikslams, verslo interesams – grafikai, statistinės lentelės ir ataskaitos. Viešai prieinamą informaciją ar duomenis bus galima filtruoti, eksportuoti.

Pagalba rengiant restruktūrizavimo planus – skaitmeninio vedlio, padedančio parengti restruktūrizavimo planą sukūrimas

Restruktūrizavimo vedlys palengvins informacijos sklaidą apie restruktūrizavimą kaip alternatyvą įmonei, susiduriančiai su finansiniais sunkumais. Šiuo metu restruktūrizavimo proceso žinomumas yra ribotas, restruktūrizavimas dažnai suprantamas kaip stigma ir tai nemaža dalimi nulemia restruktūrizavimo nepopuliarumą (kasmet vidutiniškai pradedama apie 30 restruktūrizavimo procesų, kai tuo tarpu bankroto procesų priklausomai nuo metų, vykdoma apie 800-1500). Šiuo metu vykstančių restruktūrizavimo procesų tėra apie 50. Tikėtina, kad tokį žemą rodiklį lemia kelios priežastys: informacijos neprieinamumas (arba jos fragmentacija), per vėlus restruktūrizavimo proceso inicijavimas, nekokybiškas restruktūrizavimo planų rengimas, reti gerosios restruktūrizavimo praktikos pavyzdžiai. Todėl restruktūrizavimo vedlio struktūra sudėliota taip, kad būtų sprendžiamos anksčiau minėtos problemos: pirmoje dalyje galima suvesti juridinio asmens duomenis ir gauti preliminarų vertinimą dėl finansinės padėties ir preliminarų siūlymą (pvz., ar jau pradėti restruktūrizavimo procesą), antroje dalyje sudaryta galimybė parengti restruktūrizavimo planą pagal numatytą šabloną, suvedant prašomus duomenis (pereinant per 10 žingsnių) ir taip įvykdant visus teisės aktų reikalavimus, keliamus restruktūrizavimo planui. Duomenų suvedimui nereikalinga autentifikacija ir jokia informacija nėra saugoma, todėl naudotis vedliu galima visiškai anonimiškai. Trečioje dalyje pateikiama visa reikalinga informacija, susijusi su restruktūrizavimu - dažniausiai užduodamų klausimų skiltis, teisės aktų sąrašai, pavyzdinės dokumentų formos ir pan.

Laukiamas pokytis. Tikimasi, kad nemokumo srities kokybiška, realaus laiko informacija bus lengvai prieinama susijusiems asmenims (tiek fiziniams, tiek juridiniams), restruktūrizavimo vedlio naudojimas leis susitvarkyti finansinių sunkumų turinčioms įmonėms (pirmiausiai mažoms įmonėms), keis verslo požiūrį į restruktūrizavimą. Siūlomos priemonės prisidės prie lengviau ir efektyviau identifikuojamų mokesčių vengimo atvejų.

2.1.5. priežiūros funkcijas atliekančios valstybės įstaigos, rinkos subjektai neturi susistemintos informacijos apie tikras sandorių vertes

Skaitmeninės priemonės, leidžiančios palyginti faktinių rinkos sandorių ir vertinimo ataskaitų duomenis, sukūrimas.

Šiuo metu nei valstybės registruose, nei valstybės informacinėse sistemose nėra kaupiamos nepriklausomo turto ir verslo vertinimo metu nustatytos vertės (išskyrus atvejus, kai nepriklausomas turto ir verslo vertinimas atliekamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. 758 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. liepos 15 d. nutarimu Nr. 832). Priėjimas prie didesnės apimties duomenų apie vertinamą turtą ir verslą visiems suinteresuotiems asmenims (plačiajai visuomenei, viešajam sektoriui, vertintojams, priežiūros institucijoms) leistų priiminėti aktualia informacija pagrįstus sprendimus. Atsižvelgiant į sparčiai diegiamus skaitmeninius sprendimus visuose sektoriuose manytina, kad galima būtų skaitmeninius sprendimus panaudoti duomenų apie turto ir verslo vertinimo metu nustatytas vertes atvėrimui (nepažeidžiant asmens duomenų apsaugos). Viešojo sektoriaus turto ir verslo vertinimo ataskaitas būtų galima viešinti visa apimtimi; tuo tarpu privačiam sektoriui, asmenims priklausančio turto ar verslo vertinimo ataskaitų būtų galima viešinti tikrai tam tikrus duomenis neatskleidžiant privataus verslo, asmens. Tokių ataskaitų ir duomenų viešinimas leistų visiems suinteresuotiems asmenims gauti juos dominančius duomenis įvairiems sprendimams pagrįsti. Užtikrinus tokios informacijos (vertinimo ataskaitų) viešumą ją bus galima lyginti su faktinių rinkos sandorių duomenimis ir suinteresuotiems asmenims priimti atitinkamus (investavimo, stebėsenos, priežiūros ir kitus) sprendimus. Pastebėtina, kad tokiems pokyčiams įgyvendinti reikalingi reglamentavimo pokyčiai – Privalomo turto ir verslo vertinimo įstatymo priėmimas, kuris įgalintų parengtų turto ir verslo vertinimo ataskaitų pateikimą į valstybės informacinę sistemą, nustatytų vertinimo ataskaitų ar jų duomenų viešinimą.

Laukiamas pokytis. Tikimasi, kad pasitelkiant viešai prieinamus duomenis apie teisės aktais privalomo turto vertinimo metu nustatytas turto ar verslo vertinimo vertes suinteresuoti asmenys galės priimti labiau pagrįstus sprendimus. Kartu tai prisidėtų prie mokesčių vengimo atvejų lengvesnio nustatymo ir jų užkardymo.

2.1.6. nepakankama turto ir verslo vertintojų kompetencija taikant visuotinai pripažintus vertinimo standartus lemia nepakankamos kokybės vertinimus, nesudarančius sąlygų patikimam tiek verslo, tiek valstybės sandorių ar mokesčių verčių nustatymui

Skaitmeninio vedlio, padedančio taikyti vertinimo standartus (teikiant geriausias praktikas, pavyzdžius ir paaiškinimus) atliekant vertinimus sukūrimas

Vertinimo standartų tinkamas taikymas tiesiogiai koreliuoja su vertintojų darbo – atliekamo vertinimo – kokybe. Pastebima, kad vertintojų žinios ir supratimas apie Tarptautinių verslo standartų, Europos vertinimo standartų nuostatas nėra aukšto lygio ir nėra pakankamai metodologinės pagalbos taikant šių standartų nuostatas. Todėl, tiek reikalingų metodikų parengimas, tiek jų pritaikymas naudoti elektroninio įrankio pagalba prisidėtų prie aukštesnės vertinimų kokybės. Tai leistų išvengti klaidų, netinkamo standartų interpretavimo, būtų reali pagalba kiekvienam vertinimo veikla užsiimančiam subjektui.

Laukiamas pokytis. Tikimasi, kad pradėjus taikyti vertinimo standartų vedlį bus atliekami aukštesnės kokybės vertinimai, leidžiantys tikėtis patikimo vertinimo rezultato. Patikimi vertinimai sudarys nepalankias sąlygas mokesčių vengimui.

2.1.7. finansinės apskaitos teisinis reglamentavimas neužtikrina ūkinių operacijų informacijos atsekamumo nuo jos registravimo apskaitos registre iki finansinių ataskaitų sudarymo

Iki 2022 m. gegužės 1 d. galiojusiame Buhalterinės apskaitos įstatyme trūko sisteminio visų priemonių, užtikrinančių ūkinių operacijų atsekamumą nuo jų registravimo apskaitos registre iki finansinių ataskaitų sudarymo, reglamentavimo. Nors daugeliu atvejų finansinė apskaita tvarkoma, finansinės ataskaitos sudaromos pasitelkiant verslo valdymo informacines sistemas, įstatyme nebuvo pakankamai nustatyta, kaip tokiais atvejais turi būti tvarkoma finansinė apskaita. Įstatyme nebuvo reglamentuota, kokia informacija nurodoma darant apskaitos įrašą apskaitos registre; kokie registrai turi būti privalomai rengiami; kokiais atvejais registrai gali būti nepasirašomi; nebuvo nustatytas privalomas elektroninių dokumentų naudojimas. Nuo 2022 m. gegužės 1 d., įsigaliojus Finansinės apskaitos įstatymui, ūkinių operacijų atsekamumą užtikrina reikalavimas nurodyti tam tikrą informaciją darant įrašą apskaitos registre informacinių sistemų pagalba; apibrėžta, kokia informacinė sistema laikoma patikima, t. y. užtikrinančia įrašų joje atsekamumą; nustatomas privalomas apskaitos registras (Didžioji knyga); nustatomas privalomas elektroninių dokumentų naudojimas – visais pardavimų viešojo sektoriaus subjektams atvejais.

Laukiamas pokytis. Tikimasi, kad nuo 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojus Finansinės apskaitos įstatymui, jo nuostatos prisidės prie apskaitos informacijos patikimumo ir atsekamumo, savo ruožtu bus sudaroma nepalanki aplinka mokesčių vengimui, mokesčių vengimo atvejai bus efektyviau užkardomi.

2.2. Nėra išnaudojamos visos galimybės skatinti savanorišką mokesčių mokėjimą, grindžiamą bendradarbiavimu, teigiamais ir darniais mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus santykiais:

2.2.1. mokesčių procedūros nėra patogios vartotojams.

Į muitinės formalumų atlikimo procesą integravus daugybę tarifinių ir netarifinių užsienio prekybos reguliavimo priemonių, prekių deklaravimo muitinei procedūros tapo sudėtingesnės, muitinės kontrolės aspektai vis labiau dominuoja lyginant su į klientą orientuotomis paslaugomis. Didėjant tarptautinės prekybos apimtims, vystantis elektronei prekybai, išaugo kokybiškų muitinės elektroninių paslaugų poreikis. Specialiųjų tyrimų tarnyba 2019 m. atlikusi fizinių asmenų pašto siuntų deklaravimo muitinėje proceso antikorupcinį vertinimą nustatė, kad muitinė nesudaro aiškių ir praktinių sąlygų asmenims elektroniniu būdu savarankiškai deklaruoti prekių, gautų pašto siuntomis. Kartu pažymėta, kad sudėtingos procedūros mažina visuomenės pasitikėjimą valstybe ir skatina asmenis dėl nustatytų sudėtingų procedūrų ar didelių finansinių bei laiko sąnaudų ieškoti kitų alternatyvų. Poreikis sukurti patogią skaitmeninę muitinės formalumų tvarkymo aplinką matomas ir kitose srityse.

Patogios skaitmenizuotos muitinės formalumų tvarkymo aplinkos sukūrimas

1. Siekiama sukurti naują Integruotos muitinės informacinės sistemos versiją, atitinkančią Sąjungos muitinės kodekso ir su juo susijusių teisės aktų reikalavimus. Taip pat pereiti prie naujos kartos e-muitinės, kur visos muitinių bendravimas su ekonominės

veiklos vykdytojais, tarpusavyje ir su Europos Komisija persikels į elektroninę erdvę (el. muitinės deklaracijos, prašymai ir sprendimai, duomenų mainais tarp informacinių sistemų grįsti įforminimo procesai ir pan.). Bus patobulinta Lietuvos Respublikos integruotas tarifo (toliau – LITAR) – web versija atitinkanti vartotojų poreikius ir užtikrintas reikiamas saugumo lygis.

2. Eismo kontrolės sistemos (toliau – EKS) pagalba siekiama užtikrinti pasienio kontrolės punktų (toliau – PKP) vykdomų muitinės formalumų ir atliekamų prekių ir (arba) dokumentų patikrinimų vykdymą, kad kiekvienas sistemoje atliekamas muitinės veiksmas (muitinės priežiūros proceso dalis) būtų suderintas su atsakomybe už muitinės priimtus sprendimus, kurie būtų matomi EKS kaupiamoje įvykių istorijoje, taip užkertant kelią nesankcionuotam patekimui į muitinės patikros zoną ir nesankcionuotam pasišalinimui iš pasienio kontrolės punktų (PKP). EKS pagalba bus užtikrintas kokybiškas visų atvykstančių (išvykstančių) transporto priemonių valstybinių numerių nuskaitymas – eliminuotas neteisingas (nekorektiškas) transporto priemonių valstybinių numerių nuskaitymas (visiškas nenuskaitymas). Nuskaitytas valstybinis numeris bus perduodamas į rizikos valdymo sistemą rizikos lygiui nustatyti.

3. Rentgeno kontrolės sistema (toliau – RKS) universalus ir neintervencinis muitinio tikrinimo įrankis padedantis taupyti muitinės ir verslo išteklius reikalingus gabenamų prekių muitiniam tikrinimui. RKS naudojimas sąlygoja greitesnį muitinės procedūrų atlikimą, prisideda kuriant patogią muitinės formalumų tvarkymo aplinką, padeda greitai aptikti nelegaliai gabenamas prekes, o pats RKS buvimas pasienio kontrolės poste veikia kaip prevencinė priemonė, stabdanti nuo nelegalios veiklos.

Laukiamas pokytis (nelegalios tabako gaminių rinkos dalies mažinimas). Tikimasi, kad įgyvendinus numatytas priemones rodiklio „Nelegali tabako gaminių rinkos dalis (proc.)“ reikšmė mažės nuo 17,7 proc. (2019 m. ES projekto STELLA tyrimo duomenys) iki 14,1 proc. (2025 m.) ir iki 11 proc. (2030 m.) atitinkamai. Mažesnė nelegalios tabako rinkos dalis reiškia ir didesnes nacionalinio biudžeto pajamas bei galimybes jas panaudoti svarbiausiems šalies tikslams, o tai yra tiesioginė nauda kiekvienam Lietuvos piliečiui.

Laukiamas pokytis (pasitikėjimo Lietuvos Respublikos muitine stiprinimas). Siekiama didinti pasitikėjimą Lietuvos Respublikos muitine aktyviai komunikuojant muitinės diegiamus naujus informacinių technologijų (toliau – IT) produktus ir sprendimus, pristatant supaprastinimus ir patogumą verslui ir visuomenei. Šios veiklos sustiprins pasitikėjimą ir bendradarbiavimą su muitine, ilgainiui pasitikėjimas muitine ir jos vykdoma veikla sustiprins pažeidimų prevenciją ir sąmoningą mokesčių mokėjimą. Įgyvendinus veiklas, tikimasi, kad priemonės rodiklio reikšmė didės nuo 30,9 proc. (2020 m.) iki 68 proc. (2025 m.) ir iki 80 proc. (2030 m.) atitinkamai.

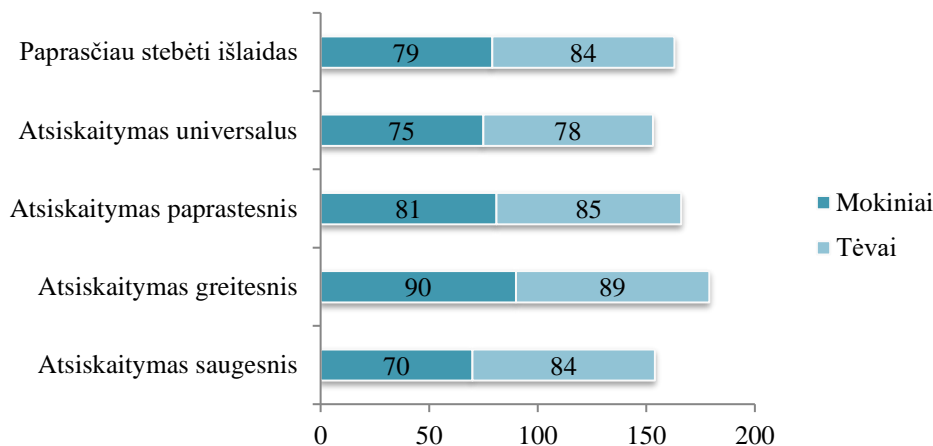
2.2.2. nepakankamas mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymas.

Aktyvios mokesčių mokėtojų sąmoningumo ugdymo priemonės Lietuvos mokesčių mokėtojų (gyventojų ir įmonių) toleranciją šešėlinei ekonomikai per pastaruosius 3 metus sumažino nuo 22,3 proc. 2017 m. iki 13,5 proc. 2019 m. Deja, 18–25 metų amžiaus gyventojų grupės, dalyvavusios apklausoje, tolerancija šešėlinei ekonomikai išliko didesnė ir 2019 m. siekė net 24 proc. Mokiniais trūksta teorinių finansinio raštingumo žinių, ypač apie mokesčių sistemos veikimą. Pavyzdžiui, remiantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) 2018 m. 15-mečių tyrimo (PISA) duomenimis, tik 49,2 proc. Lietuvos 15-mečių moksleivių mokėsi ir žino, kas yra pajamų mokestis, o EBPO skelbiamas vidurkis yra 50,9 proc., kaimyninėje Estijoje – 63,7 proc., Suomijoje – 62,5 proc., net 13,2 proc. Lietuvos 15-mečių tokios sąvokos niekada nėra girdėję, be to, tarp mokinių vis dar plačiai paplitę atsiskaitymai grynaisiais pinigais. Tik 22 proc. mokyklinio amžiaus vaikų turi ir naudoja atsiskaitymo negrynaisiais pinigais priemones, ir tik 12 proc. bendrojo ugdymo įstaigų su skyriais turi sudariusios galimybę valgyklose atsiskaityti negrynaisiais pinigais. Atsižvelgiant į tai, svarbu spręsti vaikų ir jaunimo mažo sąmoningumo mokesčių mokėjimo klausimais problemą ir mokinių tarpe paplitusių mokėjimų grynaisiais pinigais problemą.

Kaip rodo atliktos apklausos, vaikų ir jaunimo sąmoningumas yra nevienodas ir su amžiumi linkęs mažėti, t.y. jaunimo grupės jaunuoliai labiau linkę pateisinti mokesčių slėpimą nei vaikų grupės. Esant tokioms aplinkybėms, labai svarbu yra tinkamas, savalaikis ir pritaikytas atitinkamoms vaikų ir jaunimo amžiaus grupėms mokesčių mokėjimo sąmoningumo ugdymas, susidedantis iš žinių apie mokesčių mokėjimo naudą ir mokesčius apskritai. VMI ir kitos valstybės institucijos jau daugelį metų vykdo priemones šviesti jaunimui apie mokesčius. VMI darbuotojai ir iki šiol lankėsi mokyklose ir pasakojo apie mokesčius. Deja, tačiau toks švietimas yra fragmentiškas ir pasiekia tik nedidelę dalį mokinių. Labai svarbu pasiekti visus mokinius (arba bent jau didžiąją jų dalį), kad visuomenės požiūris į mokesčius keistųsi. Šiuo metu informacija apie mokesčių mokėjimo naudą tikslines grupes pasiekia fragmentiškai, atsitiktinai. Siekiama sustiprinti ir reikšmingai pakeisti esamą komunikaciją, įgyvendinant informavimo kampaniją, siekiant ją nukreipti taikliai į esamas tikslines grupes, pasitelkiant televiziją, radiją, socialinės žiniasklaidos kanalus, integruotas komunikacijos priemones, nacionalinius naujienų portalus ir regionines žiniasklaidos priemones. Tiek mokesstinio atotrūkio, tiek nepakankamo mokesčių mokėtojų sąmoningumo problema nėra nauja ir paprastai išsprendžiama visam laikui. Mokesčių mokėtojų nuostatos, požiūris į mokesčių (ne)mokėjimą yra inertiškas reiškinys, lemiamas daugelio veiksnių. Ši problema turi būti nuolatos ir sistemiškai sprendžiama, atsižvelgiant į naujai išskylančias grėsmes (pvz., paaiškėjus netinkamam surinktų mokesčių paskirstymo faktui, sumažėja mokesčių mokėtojų pasitikėjimas visa mokesčių sistema, o kartu ir valia mokėti mokesčius).

Siekiant detalizuoti mokinių tarpe paplitusių atsiskaitymų grynaisiais pinigais problemą bei identifikuoti, ar yra poreikis nacionaliniu mastu ją spręsti, 2019–2020 metais buvo atliktos keturios apklausos (toliau – apklausos): bendrojo ugdymo įstaigų direktorių, kurioje dalyvavo 615 respondentų, mokinių, kurioje dalyvavo 3179 respondentai, tėvų, kurioje dalyvavo 4869 respondentai, ir savivaldybių, kurioje dalyvavo 52 savivaldybės. Iš atliktų apklausų paaiškėjo, kad mokinių atsiskaitymas negrynaisiais pinigais skatinimas yra aktualus klausimas, kurį palaikė 82 proc. apklaustų tėvų, 78 proc. mokinių ir 43

savivaldybės. Atsiskaitymas negrynaisiais pinigais, lyginant su grynaisiais pinigais, yra greitesnis, paprastesnis, universalesnis, saugesnis ir leidžia paprasčiau stebėti išlaidas (1 pav.).

1 pav. Atsiskaitymas negrynaisiais pinigais, palyginti su atsiskaitymu grynaisiais, proc. Šaltinis – 2020 m. liepos 1 d. Mokėjimų tarybos užduoties grupės „Atvirąjį ekosistemą atsiskaitymams negrynaisiais pinigais bendrojo ugdymo įstaigose skatinančių priemonių kūrimas“ veiklos ataskaita. < <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/finansu-rinku-politika/mokejimu-taryba> >

Laukiamas pokytis (sąmoningumo ugdymas). Tikimasi, kad įgyvendinus numatytas priemones rodiklio „Jaunimo, teigiamai vertinančio mokesčių vengimą, dalis (proc.) sumažės nuo 24 proc. (2019 m.) iki 16 proc. (2026 m.) Didesnis mokesčių mokėtojų sąmoningumas mokesčių klausimais reiškia ir didesnes nacionalinio biudžeto pajamas bei galimybes jas panaudoti svarbiausiems šalies tikslams, o tai yra tiesioginė nauda kiekvienam Lietuvos piliečiui.

Laukiamas pokytis (atsiskaitymų negrynaisiais skatinimas). Siekiama pradėdant jau nuo mokyklinio amžiaus skatinti finansinės elgsenos, kai atsiskaitymams naudojami negryniniai pinigai, kaitą, taip prisidedant prie praktinių mokinių finansinio raštingumo įgūdžių formavimo. Kartu šios veiklos mokiniams gali suteikti praktines žinias apie finansų skaitmenizaciją, tinkamą elgesį skaitmeninėje erdvėje, saugumą ir skaitmeninių paslaugų teikiamą naudą. Be to, veiklos leis mokyklose plėsti skaitmenizuotų paslaugų teikimą, kas yra ypač aktualu kuriant šiuolaikišką ir modernią mokyklos aplinką. Kartu tai leis efektyvinti finansinių išteklių naudojimą. Bendru veiklos rezultatu bus laikomas mokinių, kurie bent kartą per savaitę mokyklose atsiskaito negrynaisiais pinigais, dalis: 2025 m. sudarys 40 proc.

III SKYRIUS ALTERNATYVŲ ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS ALTERNATYVOS

Remiantis Strateginio valdymo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo, Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo 4 straipsnio 3 ir 5 dalių, 7 straipsnio 4 ir 1 dalių ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 141 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo“, 81.2 papunkčio nuostata, kad alternatyvos gali būti nevertinamos, kai konkretų priemonės įgyvendinimo būdą nustato ES direktyvos, reglamentai, Vyriausybės programa ir (arba) tarptautiniai šalies išpareigojimai (pavyzdžiui, išpareigojimai NATO), kurių nuostatos įgyvendinamos, aprašomos **priemonės įgyvendinimo alternatyvos nėra nagrinėjamos**, nes priemonės veiklų įgyvendinimo būdas nustatytas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane „Naujos kartos Lietuva“, patvirtintame 2021 m. liepos 28 d. Europos Sąjungos Tarybos sprendimu dėl Lietuvos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (toliau – EGADP. Be to, Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – VPŅIP) **numatyti įgyvendinti šie veiksmai:**

- 10.3.2. Padidinti duomenų analitikos potencialą ir optimizuoti rizikingų subjektų profiliavimą, visų pirma siekiant PVM atotrūkio mažinimo, įdiegti reikalingas organizacines ir technines priemones,
- 10.3.9. Sudaryti sąlygas plėsti elektroninių dokumentų (e. kvitų) naudojimo versle apimtį, taip prisidėti prie šešėlinės ekonomikos pasireiškimo galimybių mažinimo, įdiegiant reikalingas technines ir organizacines priemones;
- 10.3.7. Užtikrinti tinkamas veiklos sąlygas, kurios padėtų mažinti nelegalią akcizais apmokestinamų prekių apyvartą, aprūpinti LR muitinę tinkama muitinio tikrinimo įranga, reikalingiausiuose muitinės postuose įrengti rentgeno kontrolės sistemas;
- 10.3.6. Sukurti į muitinės paslaugų vartotojus orientuotą bendrą skaitmeninių paslaugų portalą „Mano muitinė“;
- 10.3.4. Parengti ir priimti Buhalterinės apskaitos įstatymo ir Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo pakeitimus, siekiant didesnio skaidrumo, duomenų atsekamumo ir patikimumo,

- 10.3.5. Užtikrinti duomenų atvėrimą ir keitimąsi jais nemokumo, turto vertinimo, apskaitos srityse, kad šių duomenų taikymas kurtų šešėliui nepalankią aplinką, tam įdiegti reikalingas technines ir organizacines priemones;
- 10.3.10. Plėsti mokesčių administratoriaus teikiamas elektronines paslaugas mokesčių mokėtojams, kad jie galėtų kuo paprasčiau apskaičiuoti ir sumokėti mokesčius;
- 10.4.5. Skatinti atvirąją ekosistemą atsiskaitymams negrynaisiais pinigais ugdymo įstaigose.

2. **EGADP** komponento „6. Veiksmingas viešasis sektorius ir prielaidos atsitiesti po pandemijos“, reformos:

- ✓ F.1.4. „Mokestinių prievolių vykdymo gerinimas“ (papiemonės „F.1.4.1. Daugiau skaidrumo naudotų automobilių prekyboje“, „F.1.4.2. Sąžiningos veiklos interneto platformose apmokestinimas“, „F.1.4.3. Grynųjų pinigų naudojimo ribojimas“, „F.1.4.4. Finansiškai raštingi būsimi mokesčių mokėtojai“);
- ✓ F.1.5. „Verslui prieinamos priemonės nemokumo rizikai valdyti“;
- ✓ F.1.6. „Išmanusis mokesčių administravimas siekiant sparčiau mažinti PVM atotrūkį“ (papiemonės „F.1.6.1. Naujų duomenų analizės priemonių diegimas VMI“, „F.1.6.2. VMI ir kitų institucijų duomenų kokybės gerinimas“, „F.1.6.3. VMI veiklos procesų robotizavimas“, „F.1.6.4. Banderolių pakeitimas skaitmeniniais sprendimais“, „F.1.6.5. Naujos duomenų analizės priemonės ir maitinės IT sistemų atnaujinimas“, „F.1.6.6. VMI ir Lietuvos maitinės darbuotojų kompetencijų stiprinimas“);
- ✓ F.1.7. „Elektroninių dokumentų ekosistemos vystymas papiemonės „F.1.7.1. Sprendimo, leidžiančio praktiškai naudoti e. kvitus, sukūrimas“, „F.1.7.2. Sprendimo, leidžiančio praktiškai naudoti tarptautinius e. važtaraščius, sukūrimas“);
- ✓ F.1.8. „Vienas langelis prievolėms valstybei sumokėti“.

Pasiekimui užtikrinti Lietuva įsipareigojo įgyvendinti šiuos konkretaus turinio rodiklius:

- Valstybinė mokesčių inspekcija ir muitinė iš transporto priemonių savininkų apskaitos sistemos gauna duomenis apie transporto priemonių savininkus (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-M[155]);
- Įsigaliojęs teisinis reikalavimas interneto platformų operatoriams rinkti ir teikti mokesčių administratoriui duomenis apie interneto platformose įvykusius sandorius (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-M[156] ir tarpinis žingsnis 156.1);
- Valstybinė mokesčių inspekcija gauna išsamius duomenis apie interneto platformose įvykdytus sandorius (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-M[157]);
- Įsigalioję teisės aktai dėl grynųjų pinigų ribojimo rizikinguose ekonomikos sektoriuose (ir) arba atskiroms sandorio rūšims (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-M[158]);
- 1–12 klasių mokinių, kuriems išduoti elektroniniai mokinio pažymėjimai su veikiančia mokėjimo funkcija, skaičius (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-M[159] ir tarpinis žingsnis – Užbaigta projekto dalyvių atranka siekiant suteikti mokiniams elektronines mokinio korteles su integruota mokėjimo funkcija (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-MON[159.1]);
- Bendrojo ugdymo įstaigų (pradinių, pagrindinių, progimnazijų, gimnazijų), kuriose įdiegta arba atnaujinta mokėjimo negrynaisiais pinigais infrastruktūra, skaičius (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-T[160] ir tarpinis žingsnis – Užbaigta projekto dalyvių atranka siekiant sukurti arba atnaujinti mokėjimo negrynaisiais pinigais infrastruktūrą mokyklose (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-MON[160.1]);
- Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai pateiktos švietimo priemonės ir metodinė medžiaga formaliajam ir (arba) neformaliajam švietimui, siekiant ugdyti vaikų ir jaunimo mokesčių raštingumą ir pristatyta informavimo kampanija, skirta informuoti apie mokesčių sistemą ir paslaugas, teikiamas Valstybinės mokesčių inspekcijos (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-T[161] ir tarpiniai žingsniai – Viešųjų pirkimų procedūros, skirtos informacinei kampanijai rengti, užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-MON[161.1]) ir Metodinės medžiagos parengimo viešųjų pirkimų procedūros užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-4-.F-1-4-]-MON[161.2]);
- Pradėtos taikyti 4 skaitmeninės priemonės, sukurtos įmonių nemokumo rizikai valdyti ir prie to prisidedančios (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-5-.F-1-5-]-M[164] ir tarpiniai žingsniai – Lietuvos Respublikos turto vertinimo įstatymo pakeitimų, leidžiančių kurti įmonių nemokumo rizikai valdyti skirtas ir prie valdymo prisidedančias skaitmenines priemones, priėmimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-5-.F-1-5-]-MON[164.1]) ir Vienos skaitmeninės priemonės (nemokumo portalo), sukurtos įmonių nemokumo rizikai valdyti ir prisidedančios prie valdymo, įdiegimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-5-.F-1-5-]-MON[164.2]);
- Mokesčių administratoriaus veikloje pradėti taikyti analitinių uždavinių sprendiniai, siekiant sumažinti PVM atotrūkį naudojant pažangios analitikos metodus bei didinant mokesčių mokėtojų sąmoningumą (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-M[165] ir tarpiniai žingsniai – Viešųjų pirkimų procedūros, skirtos analitiniams sprendimams mokesčių mokėtojų rizikai nustatyti sukurti, užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[165.1]) ir Sukurtos programinės įrangos priemonės viešai prieinamai informacijai struktūrizuoti (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[165.2]);
- Mokesčių mokėtojų rizikos profilyje įdiegti rizikos vertinimo kriterijai (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-T[166]);
- Pradėjusi veikti Valstybinės mokesčių inspekcijos integruota metaduomenų bazė ir pateikta metodika ir (arba) rekomendacijos kitoms valstybės finansų institucijoms (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-M[167] ir) ir tarpiniai žingsniai – Valstybinės mokesčių inspekcijos metaduomenų bazės kūrimo viešųjų pirkimų procedūros užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[167.1]) ir Kitoms valstybės institucijoms parengta metodika ar rekomendacijos, kaip sukurti metaduomenų bazę (bendra įmonės struktūra, programų portfelio valdymas,

strategijos skaitmeninė transformacija, įmonių duomenų kokybės kontrolės procedūros) EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[167.2]);

- Užbaigtas dviejų Valstybinės mokesčių inspekcijos atliekamų veiklos procesų automatizavimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-M[168]);
- Užbaigtas banderolių alkoholiniams gėrimams pakeitimo skaitmeniniais sprendimais bandomasis projektas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-M[169] ir tarpiniai žingsniai – Bandomojo projekto rengėjo viešųjų pirkimų procedūros užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[169.1]);
- Taikomi 5 nauji duomenų analizės metodai, skirti duomenims iš esamų ir penkių naujų duomenų šaltinių tvarkyti (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-M[170] ir tarpiniai žingsniai – Viešųjų pirkimų procedūrų, skirtų duomenų analizės metodams kurti ir įgyvendinti, užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[170.1]) ir Įdiegti duomenų analizės metodai (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[170.2]);
- Sukurtos sąsajos su duomenis valdančių išorinių institucijų informacinėmis sistemomis, transporto priemonių ir prekių bei eismo valdymo sistemomis (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-T[171] ir tarpiniai žingsniai – Projekto įgyvendinimo paslaugų viešųjų pirkimų procedūrų užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[171.1]) ir Pasirengimas prisijungti projekto išoriniams vartotojams (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[171.2]);
- Pradėtos naudoti priemonės, kurių paskirtis – efektyviai valdyti Valstybinės mokesčių inspekcijos, muitinės darbuotojų ir klientų kompetencijas, reikalingas efektyviam mokesčių ir muitų administravimui (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-M[172] ir tarpiniai žingsniai – Valstybinės mokesčių inspekcijos darbuotojų mokymo viešųjų pirkimų procedūros užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[172.1]) ir Skaitmeninių muitinės mokymo priemonių kūrimo viešųjų pirkimų procedūrų užbaigimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-MON[172.2]);
- Apmokyta asmenų Lietuvos muitinėje ir Valstybinėje mokesčių inspekcijoje (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-6-.F-1-6-]-T[173]);
- Įsigaliojęs elektroninių atsiskaitymo dokumentų ir jų fiskalinių duomenų (kasos žurnalų, e. kvitų, tarptautinių elektroninių važtaraščių) tvarkymo teisės aktų rinkinys (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-7-.F-1-7-]-M[174] ir tarpinis žingsnis – Mokesčių administravimo įstatymo pakeitimų, susijusių su mokesčių mokėtojų pareiga mokesčių administratoriui teikti skaitmeninius duomenis iš mokėjimo priemonių (kasos operacijų žurnalai), įsigaliojimas (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-7-.F-1-7-]-MON[174.1]);
- Pradėti taikyti technologiniai sprendimai, leidžiantys praktiškai naudoti tarptautinius e. kvitus verslo procesuose (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-7-.F-1-7-]-M[175] ir tarpinis žingsnis – Viešųjų pirkimų konkurso dėl technologinių sprendimų, leidžiančių verslo procesuose praktiškai panaudoti e. kvitus, pabaiga (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-7-.F-1-7-]-MON[175.1][175.1]);
- Pradėti taikyti technologiniai sprendimai, leidžiantys praktiškai naudoti tarptautinius e. važtaraščius verslo procesuose (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-7-.F-1-7-]-M[176]) ir tarpinis žingsnis – Viešųjų pirkimų konkurso dėl technologinių sprendimų, leidžiančių verslo procesuose praktiškai panaudoti tarptautinius e. važtaraščius, pabaiga (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-7-.F-1-7-]-MON[176.1]);
- Priimti teisės aktų pakeitimai, leidžiantys Valstybinei mokesčių inspekcijai administruoti daugumą baudų ir ekonominių sankcijų (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-8-.F-1-8-]-M[177]);
- 37 šalies institucijų paskiriamas baudas ir ekonomines sankcijas administruoja vienas mokesčių administratorius – Valstybinė mokesčių inspekcija (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-8-.F-1-8-]-T[178] ir tarpinis žingsnis – Viešųjų pirkimų konkurso dėl funkcijų, leidžiančių Valstybinei mokesčių inspekcijai administruoti baudas, kūrimo pabaiga (EK rodiklio kodas LT-C[C6]-R[F-1-8-.F-1-8-]-MON[178.1]).

Numatoma duomenų analitikos VMI gerinimo tikslų siekti trimis etapais:

1. **Mokesčių administratoriams skirtos programinės įrangos diegimas** apima viešai prieinamos informacijos apie mokesčių mokėtojus integraciją į VMI duomenų informacinę struktūrą, t. y. metodų ir programinių priemonių, skirtų viešai prieinamos informacijos paieškai, dirbtinio intelekto (toliau – DI) metodų ir programinės įrangos, skirtos tos informacijos analizei bei struktūrizavimui sukūrimą, programinių priemonių, skirtų šios informacijos integravimui bei konsultacijas (su duomenų mokslininkais/ekspertais) dėl DI metodų taikymo. Taip pat numatoma skirti lėšų analitinės programinės įrangos (SAS) licencijų palaikymo atnaujinimui ir Duomenų, gaunamų iš trečiųjų šalių duomenų kokybės kontrolės sistemos sukūrimas, siekiant užtikrinti duomenų kokybę, tinkamą DI metodų taikymui.

2. **Analitinių modelių sukūrimas, atsižvelgiant į Pasaulio banko rekomendacijas dėl PVM atotrūkio mažinimo, naudojant pažangius duomenų analitikos bei dirbtinio intelekto metodus.** Numatoma konsultuojantis su mokslininkais - analitikais dėl mokesčių rizikų vertinimo sistemos sukurti informacinę sistemą, skirtą mokesčių mokėtojų elgsenos bei preferencijų vertinimui. Sistemos sukūrimas apimtų šias pagrindines veiklas: informacinės sistemos, pagrįstos stebėsenos ir kontrolės veiksmų poveikio analize, sukūrimą, viešai prieinamos informacijos apie mokesčių mokėtojus integravimą į VMI duomenų informacinę struktūrą ir potencialių sukčiavimo grandinių identifikacijos sistemos sukūrimą, konsultacijas su duomenų mokslininkais dėl analitinių metodų taikymo analizuojant mokesčių mokėtojų preferencijas bei rizikas ir kuriant atitinkamus analitinius modelius bei užtikrinant duomenų kokybę.

3. **Informacinių sistemų modernizavimas, įdiegiant rizikos vertinimo taisykles,** kuris apima dvi pagrindines veiklas. Pirma, VMI valdomų IS modifikavimas, įdiegiant automatines neatitikimų nustatymo taisykles bei automatinio komunikavimo su mokesčių mokėtojais ir sankcijų taikymo sistemą, PVM priešregistracinės kontrolės ir išankstinio perspėjimo sistemas, skirtas

valdyti PVM sukčiavimo riziką sukūrimą. Antra, mokesčių mokėtojų rizikos vertinimo sistemos įdiegimas. Ši sistema leistų realiu laiku reaguoti į mokesčius pažeidimus bei taikyti prevencines priemones.

Finansavimo apimtis: iš viso projektui numatyta 6 050 tūkst. eurų, iš kurių 5 000 tūkst. eurų sudaro EGADP lėšos, o 1 050 tūkst. - VB lėšos.

Duomenų analitikos gerinimas nauda atneš šioms pagrindinėms tikslinėms grupėms – mokesčių administratoriui, mokesčių mokėtojams. Projekto įgyvendinimas ženkliai prisidės prie VMI veiklos procesų tobulinimo bei bus užtikrinta efektyvesnė prieiga prie IS ir duomenų bazėse sukauptos informacijos, supaprastintas ir automatizuotas mokesčių mokėtojų rizikos vertinimas leis sutaupyti darbo laiko sąnaudas, patiriamas vykdant teisės aktais nustatytas mokesčių administratoriaus funkcijas. Pasitelkus viešai prieinamos informacijos apie mokesčių mokėtojus integraciją į VMI duomenų informacinę struktūrą, ženkliai išplečiamas konkretaus mokesčių mokėtojo rizikos vertinimo tikslumas. Įdiegus automatines neatitikimų nustatymo taisykles bei automatinio komunikavimo su mokesčių mokėtojais ir sankcijų taikymo sistemą ženkliai sumažės rankiniu būdu atliekamo darbo apimtis ir klaidų tikimybė.

Mokesčių mokėtojams galimybė įvertinti savo rizikos profilį suteiks didesnę informuotumą apie numatomas VMI intervencijas, įgalins imtis veiksmų savo rizikos mažinimui, taip užtikrinant didesnę pasitenkinimą VMI teikiamomis paslaugomis.

Grynujų pinigų naudojimo ribojimas.

2022 m. priimti Lietuvos Respublikos įstatymų pakeitimai, įteisinantys atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribojimą, tuo prisidedant prie mokesčių prievolių gerinimo. Atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribojimas yra numatytas visiems sandoriams, kompetentingoms valstybės institucijoms (VMI ir Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba) turės teisę (ir pareigą) tikrinti, kaip asmenys laikosi atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribojimų ir, atitinkamų teisės pažeidimų konstatavimo atveju, traukti juos administracinę teisinę atsakomybę ir skirti sankcijas (baudas).

Numatoma VMI metaduomenų bazės papildymą atlikti vykdant šias tris poveikles:

1. Duomenų valdymo rekomendacijų finansinėms institucijoms parengimas. **Finansavimo apimtis:** poveiklei įgyvendinti planuojama 100 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 21 tūkst. eurų (valstybės biudžeto lėšos (toliau – VB)).

2. VMI (ir kitų finansinių institucijų) metaduomenų bazės plėtra. **Finansavimo apimtis:** poveiklei įgyvendinti planuojama 3 695 tūkst. eurų EGADP lėšos ir 776 tūkst. eurų (VB lėšos).

3. Finansinių institucijų meta duomenų apjungimas analitikai (metaduomenyse aprašyti analitikai reikalingi duomenys). **Finansavimo apimtis:** poveiklei įgyvendinti planuojama 1 305 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 274 tūkst. eurų (VB lėšos). Iš viso VMI metaduomenų bazės papildymui numatoma 5 100 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 1 071 tūkst. eurų (VB lėšos). Iš viso projektui 6 171 tūkst. eurų.

Tikslinės grupės: VMI, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (Muitinės departamentas), Socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ministerijos (SODRA), Lietuvos Respublikos finansų ministerija turės galimybę, vadovautis Projekto vykdymo metu sukurtais rezultatais (Duomenų valdymo rekomendacijos finansinėms institucijoms, aprašytai metaduomenų rinkiniais) ir ateityje vykdyti savo valdomų duomenų procesų tobulinimą bei gerinti valdomų duomenų kokybę.

Daugiau skaidrumo naudotų automobilių prekyboje.

2021 m. įsigaliojo Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų pakeitimai, nuo 2021 m. gegužės 1 d. įdiegta Transporto priemonių savininkų apskaitos informacinė sistema, kurios duomenimis naudojasi VMI ir Lietuvos muitinė, siekdamas kontroliuoti ir užtikrinti, kad tikrieji transporto pardavėjai (perpardavinėtojai) bei savininkai teisingai įvykdytų mokesčines prievolės.

Sąžiningos veiklos interneto platformose apmokestinimas.

Plečiantis ekonomikos skaitmeninimui dėl skaitmeninių platformų pobūdžio ir lankstumo mokesčių administratorius gali neturėti informacijos apie per platformas veikiančius asmenis ir apie jų pajamas, gaunamas iš tarpininkaujant skaitmeninėms platformoms vykdomos veiklos. Siekiama spręsti ribotos informacijos apie per skaitmenines platformas uždirbtus pinigus teikimo mokesčių administratoriui problemą. 2022 m. parengti Lietuvos Respublikos įstatymų pakeitimai siekiant nustatyti skaitmeninių platformų operatoriams pareigą teikti VMI informaciją apie pardavėjus, gaunančius pajamų iš veiklos, kurią vykdyti buvo sudarytos sąlygos platformoje.

Numatoma plėtoti elektroninių dokumentų ekosistemą, vykdant šias dvi poveikles:

1. Sprendimo, leidžiančio praktiškai naudoti e. kvitus, sukūrimas. Jis apims veiksmus, kuriais bus sukurta e. kvito forma (duomenų rinkinys, taisyklių ir techninių specifikacijų rinkinys), technologinio sprendinio prototipas (programinis elementas duomenų perdavimo metodu išbandyti), e.Kvito (patvirtinto duomenų rinkinio) išrašymo ir gavimo funkcijų diegimas į VMI valdomos i.MAS sistemos posistemę i.APS, skirtą e. paslaugų teikimui smulkiąjam verslui.

Finansavimo apimtis: poveiklei įgyvendinti planuojama 1 859 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 390 tūkst. eurų (valstybės biudžeto lėšos (toliau – VB)).

2. Sprendimo, leidžiančio praktiškai naudoti tarptautinius e. važtaraščius, sukūrimas apims veiksmus, kuriais bus sukurta tarptautinių e. važtaraščių (krovinių gabenimo duomenų) informacijos (eFTI) prieigos punktas, skirtas kompetentingoms institucijoms pasiekti krovinių gabenimo duomenis, tvarkomus verslo valdymo sistemose (eFTI platformose). (eFTI) prieigos punkto funkcijos bus diegiamos į VMI valdomos i.MAS sistemos posistemę i.VAZ, skirtą e.paslaugų teikimui krovinių logistikos

veiklą vykdančiam verslui bei šį verslą prižiūrinčioms kompetentingoms institucijoms; eFTI prieigos taško, funkcijų diegimas i.VAZ.

Finansavimo apimtis: poveiklei įgyvendinti planuojama 1 984 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 417 tūkst. eurų (valstybės biudžeto lėšos (toliau – VB). Iš viso Elektroninių dokumentų ekosistemos vystymui numatoma 3 843 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 807 tūkst. eurų (VB lėšos). Iš viso projektui 4 650 tūkst. eurų.

Tikslinės grupės:

1. Verslo subjektai (juridiniai ir fiziniai asmenys) veiklą vykdančios krovinių logistikos srityje, naudojančios kasos aparatus ar kitas verslo valdymo sistemas, kurios turi prekių – paslaugų pardavimo dokumentų formavimo funkcijas, kasos aparatų ir kitų verslo valdymo sistemų diegėjai;
2. Asmenys perkantys prekes ir paslaugas bei gaunantys prekių – paslaugų pirkimą ir pristatymą patvirtinančius dokumentus;
3. Mokesčių administratorius (VMI) ir kitos krovinių gabenimą prižiūrinčios institucijos (Policija, Lietuvos transporto saugos administracija (LTSA), Muitinės departamentas ir kt.) turės galimybę vykdyti verslo priežiūros veiksmus, kai kroviniai gabenami tarptautinių elektroninių dokumentų (važtaraščių) pagrindu ir tvarkomi pagal 2020 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2020/1056 dėl elektroninės krovinių vežimo informacijos nuostatas.
4. Valstybė. Bus faktiškai įgyvendintos 2020 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2020/1056 dėl elektroninės krovinių vežimo informacijos nuostatos, dėl kompetentingų valstybės institucijų pareigos iš verslo subjektų priimti elektroninę krovinių gabenimo informaciją, kai tokia informacija naudojama krovinių gabenimo procesuose.

VMI veiklos procesų robotizavimas apims dvejų procesų analizę, robotizuojamų procesų projektavimą, programavimą ir įdiegimą į VMI infrastruktūrą.

Veiklos nauda pagrindinėms tikslinėms grupėms:

1. Mokesčių administratoriaus (VMI) darbuotojai, kuriems nebereiks patiems atlikti šių procesų;
2. Valstybė surinks daugiau mokesčių;
3. Verslo subjektai (juridiniai ir fiziniai asmenys) veiklą vykdančios gaus greičiau rezultatą, o taip pat skatins verslo subjektus būti sąžiningesniais.

Finansavimo apimtis: poveiklei įgyvendinti planuojama 58 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 12 tūkst. eurų (VB lėšos). Iš viso projektui 70 tūkst. eurų.

Banderolių skaitmenizavimas apims banderolių alkoholiniams gėrimams pakeitimo skaitmeniniais sprendimais bandomojo projekto parengimą ir įgyvendinimą. Veiklos nauda pagrindinėms tikslinėms grupėms (valstybei ir verslui): bus įvertinta galimybė kurti specialų modulį, leidžiantį elektroniniu būdu ženklinti alkoholinius gėrimus.

Finansavimo apimtis: poveiklei įgyvendinti planuojama 520 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 109 tūkst. eurų (VB lėšos), iš viso – 629 tūkst. eurų.

Vienas langelis prievolėms valstybei sumokėti. Tikslinė grupė: 37 baudas ir ekonomines sankcijas administruojančios institucijos. Numatoma pakeisti šios tikslinės grupės teisės aktus, kurie būtų pritaikyti VMI ekonominių sankcijų arba baudų administravimo procesui ir padaryti integracinę sąsają Nacionalinės teismų administracijos informacinės sistemos LITEKO su VMI Mokesčių apskaitos informacine sistema.

Finansavimo apimtis: poveiklei įgyvendinti planuojama 5 000 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 1 050 tūkst. eurų (VB lėšos), iš viso – 6 050 tūkst. eurų.

Ugdyti VMI ir Lietuvos muitinės darbuotojų įgūdžius.

VMI darbuotojų kompetencijų ugdymas. Tikslinė grupė – VMI darbuotojai, dirbantys duomenų analizės, mokesčių mokėtojų kontrolės, mokestinių prievolių vykdymo užtikrinimo srityse. **Finansavimo apimtis:** poveiklei įgyvendinti planuojama 400 tūkst. eurų (EGADP lėšos).

Naujų muitinės kontrolės ir klientų aptarnavimo įgūdžių formavimas. Numatoma investuoti į šiuolaikiškas mokymo priemones, taip pat ugdyti muitinės darbuotojų ir prekių tiekimo grandinės procese dalyvaujančių asmenų žinias ir formuoti įgūdžius naudotis įdiegtais technologiniais sprendimais. **Finansavimo apimtis:** poveiklei numatyta 1 855 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 364 tūkst. eurų (VB lėšos).

Duomenų analitikos potencialo Lietuvos muitinėje didinimas ir rizikingų subjektų profiliavimo optimizavimas:

1. Numatomas muitinės naudojamos rizikos valdymo sistemos patobulinimas sąsajomis su naujais duomenų šaltiniais ir duomenimis, taip pat dirbtinio intelekto taikymas. Į šią rizikos valdymo sistemą bus integruoti ir (arba) pakartotinai naudojami ir vertinami rizikos nustatymo tikslais trečiojoje šalyje verslo panaudoti siuntų duomenys, transporto priemonių ir eismo valdymo sistemų duomenys, muitinės ir teisėsaugos institucijų sukaupti duomenys, susiję su nustatytais ar galimais pažeidimais, ankstesnių gabenimų ir tikrinimų rezultatais.
2. Numatomas nacionalinės Garantijų valdymo sistemos (GVS) pritaikymas darbui su Europos Komisijos garantijų valdymo sistema ir importo bei tranzito deklaravimo sistemų atnaujinimas.
3. Numatomas muitinės tarifinio reguliavimo srities sistemų grupės sistemų tobulinimas.
4. Numatomas muitinio įvertinimo metodų taikymo skaitmenizavimo galimybių studijos parengimas.
5. Numatomas Integruotos transporto priemonių ir prekių kontrolės sistemos (TRAKIS) sukūrimas.

Finansavimo apimtis: Veikloms numatyta 8 044 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 1 578 tūkst. eurų (VB lėšos). Iš viso veikloms įgyvendinti planuojama 9 622 tūkst. eurų.

Aprūpinimas modernia muitinio tikrinimo įranga (VPNIP 10.3.7).

Numatoma įsigyti rentgeno kontrolės sistemas (RKS) skirtas kelių ir geležinkelių transporto priemonių, taip pat prekių, keleivių bagažo ir pašto siuntų tikrinimui, specialios paskirties transporto priemonės ir muitinio tikrinimo įrangą muitinės mobilių grupių postams ir kitą muitinio tikrinimo įrangą. Planuojama įsigyti 5 mobilias RKS (aprūpinti Vilniaus teritorinę muitinę, Pilies jūrų uosto postą, Raigardo, Panemunės ir Kybartų kelio postus), taip įsigyti ir įrengti dvi stacionarias geležinkelio RKS (Stasylių ir Kybartų geležinkelio postuose) ir tris stacionarias RKS (Medininkų, Lavoriškių ir Šalčininkų kelio postuose) skirtas kelių transporto kontrolei. Taip pat planuojama atnaujinti Muitinės laboratorijos techninę bazę ir išplėsti jos gebėjimus.

Finansavimo apimtis: Įrangos įsigijimui numatyta 30 758 tūkst. eurų (Integruotų sienų valdymo fondo (toliau – ISVF) lėšos), bendrojo finansavimo lėšų 7 690 tūkst. ir 14 344 tūkst. eurų (VB lėšos). Iš viso veikloms įgyvendinti planuojama 52 792 tūkst. eurų.

Šios veiklos naudą atneš pagrindinei tikslinei grupei – Lietuvos muitinei, taip pat ir kitoms suinteresuotoms pusėms ir valstybei. Įdiegus naujus funkcionalumus, skaitmenizavus muitinės procesus, pagerės mokestinių prievolių vykdymas, dėl ko ilguoju laikotarpiu išsaug nacionalinio biudžeto pajamos. Didesnės biudžeto pajamos lems didesnes galimybes finansuoti valstybės poreikius.

Patogios skaitmenizuotos muitinės formalumų tvarkymo aplinkos sukūrimas:

1. Numatomas LITAR-*web* versijos atitinkančios vartotojų poreikius tobulinimas.

2. Numatomas EKS diegimas pasienio kontrolės punktuose.

Finansavimo apimtis: veikloms įgyvendinti planuojama 1 911 tūkst. eurų VB lėšų. Sprendimas dėl šios veiklos finansavimo priimtas derybų dėl 2023 metų biudžeto metu ir atitinkamai asignavimai numatyti Muitinės departamentui.

Veiklos naudą atneš pagrindinėms tikslinėms grupėms – Lietuvos muitinei, asmenims (verslui), bet ir kitoms suinteresuotoms pusėms:

1. Visuomenei. Visuomenė bus apsaugota nuo neteisėtų ir nesaugių prekių patekimo į rinką.

2. Valstybei. Įdiegus eismo kontrolės priemones, pradėjus naudoti RKS, pagerės mokestinių prievolių vykdymas, dėl ko ilguoju laikotarpiu išsaug nacionalinio biudžeto pajamos. Didesnės biudžeto pajamos lems didesnes galimybes finansuoti valstybės poreikius.

Numatoma patikimos informacijos, reikalingos pagrįstų sprendimų priėmimui ir sudarančios nepalankią aplinką mokesčių vengimui siekti vykdant šias veiklas:

1. Sukurtas ir paleistas naudoti vienas iš keturių skaitmeninių priemonių – nemokumo portalas, kuris bus prieinamas visiems nemokumo bylos dalyviams, ir sudarys galimybę informaciją gauti pagal kiekvieną konkrečią bylą kiekvienam kreditoriui realiu laiku, taip pat pateiks dalį viešos informacijos, kuri būtų prieinama ne tik bylos dalyviams, bet ir visiems suinteresuotiems asmenims (tarpinis žingsnis 164.2).

2. Sukurtos ir pradėtos taikyti kitos trys (be nemokumo portalo) skaitmeninės priemonės (164): skaitmeninis vedlys, padedantis parengti restruktūrizavimo planą, skaitmeninis vedlys, padedantis taikyti vertinimo standartus atliekant vertinimus ir skaitmeninė priemonė, leidžianti palyginti faktinių rinkos sandorių ir vertinimo ataskaitų duomenis.

3. Priimtas Turto vertinimo įstatymas (tarpinis žingsnis 164.1).

Finansavimo apimtis: veikloms įgyvendinti planuojama 3 240 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 681 tūkst. eurų (VB lėšos). Iš viso projektui 3 921 tūkst. eurų.

Veiklos naudą atneš ne tik pagrindinei tikslinei grupei – nemokumo bylos kreditoriams, turto ir verslo vertinimo užsakovams, bet ir kitoms suinteresuotoms pusėms:

1. Verslo subjektams, kurie galės: 1) operatyviau gauti informaciją apie nemokumo proceso eigą, ypač jei verslo subjektas yra debitorius arba kreditorius, 2) gauti pagalbą subjektui turint finansinių sunkumų ir rengiant restruktūrizavimo planus, siekiant geresnio supratimo apie restruktūrizavimo procesus, 3) gauti informaciją, padedančią priimti pagrįstus sprendimus, apie privalomo vertinimo metu nustatytas turto ar verslo vertes 4) gauti informaciją, padedančią stebėti nemokumo procesus, turto ir verslo vertinimo duomenis, 5) gauti aukštesnės kokybės vertinimo paslaugas, nes turto ir verslo vertintojai naudosis vertinimo standartų vedliu atliekant vertinimus 6) nemokumo administratoriams, kurie nemokumo procesų administravimui galės naudoti restruktūrizavimo vedlį, informacijos apie nemokumo procesus teikimui – nemokumo portalą, 7) turto ir verslo vertintojams, kurie atlikdami vertinimus galės naudotis vertinimo standartų taikymo vedliu.

2. Teismams. Dalis nemokumo portale skelbiamos informacijos gali būti naudinga nagrinėjant ir priimant sprendimus nemokumo bylose.

3. Nevyriausybinėms organizacijoms ir mokslo įstaigoms. Informacija (apie nemokumo procesus, apie faktinius rinkos sandorius ir vertinimo ataskaitų duomenis) galės būti panaudojama tiriamiesiems tikslams ir kitai akademinėi veiklai ar sprendimų priėmimo procese (pvz., formuluojant pasiūlymus, grįstus duomenimis).

4. Valstybei, nes 1) bus užtikrinamas skaidresnių ir efektyvesnių nemokumo ir privalomo turto ir verslo vertinimo sistemų veikimas. 2) bus sudarytos sąlygos vykdyti nemokumo procesų ir atliktų vertinimų kokybės priežiūrą.

Didinti būsimų mokesčių mokėtojų finansinį raštingumą.

Numatoma sąmoningumo ugdymo tikslų siekti vykdant šias veiklas:

1. Metodinės medžiagos parengimas, edukacinių priemonių rengimas. Numatoma parengti metodinę medžiagą apie mokesčių sistemą ir perduoti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai integravimui į formalųjį ir neformalųjį bendrąjį ugdymą, taip pat

parengti edukacines priemones. Viena iš jų yra bendradarbiavimas su švietimo institucijomis, kad pamokos apie mokesčius taptų privalomos, o parengta metodinė medžiaga taptų ekonomikos ir verslumo bei finansinio raštingumo programų dalimi. Bus parengta metodinė medžiaga ir rekomendacijos mokytojams, kad jie galėtų dėstyti apie mokesčius. VMI darbuotojai tęs vizitus į mokyklas ir padės mokytojams ugdati vaikus ir jaunimą. VMI numato kurti papildomas edukacines priemones – pradedant nuo spausdinamų priemonių, tokių kaip užduočių knygelės ir plakatai, ir baigiant skaitmeninėmis priemonėmis, kaip žaidimai išmaniuose telefonuose ar virtualios realybės patirtys. VMI rengs įvairiausias priemones renginiams, kad būtų galima lengviau šviesti jaunimą karjerų dienų ar kituose jaunimo renginiuose, bus organizuojamos viktorinos, hakatonai, gaminami informaciniai standai ir t.t. Taip pat bus atliekami tyrimai, siekiant išsiaiškinti kokia linkme turi būti kuriama metodinė medžiaga. **Finansavimo apimtis:** veikloms įgyvendinti planuojama 579 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 121 tūkst. eurų (VB lėšos).

2. Informavimo kampanijos įvykdymas. Numatoma parengti ir įgyvendinti informuotumo apie mokesčių sistemą ir finansinio raštingumo svarbą didinimo kampaniją bei turinio projektus, skirtus informuoti apie mokesčius, VMI teikiamas paslaugas, teisės aktų pasikeitimus bei kontrolę. Jų įgyvendinimas vyks pasitelkiant nacionalinius naujienų portalus bei regioninius žiniasklaidos kanalus. Viešinimas ir komunikacija yra atskira plano dalis. Labai svarbu žinias skelbti kuo plačiau, todėl komunikacija yra gyvybiškai reikalinga. Ji bus derinama su kitais VMI darbais, tada visa veikla bus vientisa, o ne fragmentiška. Komunikacijos dalis numato tam tikros žinutės skleidimą, kuri stiprintų savanoriškam mokesčių mokėjimui palankias nuostatas. **Finansavimo apimtis:** veikloms įgyvendinti planuojama 580 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 120 tūkst. eurų (VB lėšos). Iš viso šiai projekto daliai numatyta 1 159 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 241 tūkst. eurų (VB lėšos).

Veiklos naudą atneš pagrindinėms tikslinėms grupėms – 1-12 klasių mokiniams ir jaunimui (nuo 18 iki 25 metų), bet ir kitoms suinteresuotoms pusėms:

1. Mokiniais ir jaunimui. Nurodytai tikslinei projekto grupei suteikiamos žinios apie mokesčius, jų naudą.
2. VMI. Numatytus sukurti produktus bus galima naudoti ir po veiklų užbaigimo.
3. Valstybei. Padidinus mokesčių mokėtojų (ypač jaunimo, kuris yra linkęs kurti verslus) sąmoningumą, pagerėtų mokesčių prievolių vykdymas, dėl ko ilguoju laikotarpiu išsaugos nacionalinio biudžeto pajamos. Didesnės biudžeto pajamos lems didesnes galimybes finansuoti valstybės poreikius.

Numatoma atsiskaitymų negrynaisiais skatinimo tikslų siekti vykdant dvi pagrindines veiklas:

1. Bendrojo ugdymo įstaigų valgyklose su skyriais diegiant atsiskaitymams negrynaisiais pinigais pritaikytą infrastruktūrą. **Finansavimo apimtis:** veikloms įgyvendinti planuojama 1 674 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 352 tūkst. eurų (VB lėšos).
2. Savivaldybes aprūpinant įranga, reikalinga mokiniams išduoti elektroninius mokinio pažymėjimus (toliau – EMP) su integruota e-piniginės funkcija arba kompensuojant projekto partnerių patirtus EMP personalizavimo paslaugos kaštus. **Finansavimo apimtis:** veikloms įgyvendinti planuojama 948 tūkst. eurų (EGADP lėšos) ir 199 tūkst. eurų (VB lėšos).
3. Aprūpinant mokinius EMP su integruota e-piniginės funkcija ir, pagal poreikį ir galimybes, dar bent 2-jų funkcionalumų diegimas į EMP blankus.

Veiklos naudą atneš ne tik pagrindinei tikslinei grupei – 1-12 klasių mokiniams – bet ir kitoms suinteresuotoms pusėms:

1. Mokiniais. Trumpuoju laikotarpiu kuriamos praktinės žinios, kaip veikia negrynieji pinigai, didinamas patogumas, užtikrinamas saugumas. Ilgiuoju laikotarpiu ugdomas skaitmeniniam finansinių paslaugų amžiui pasirengęs ateities vartotojas.
2. Tėvams. Apklausos rodo, kad mokinių atsiskaitymas grynaisiais sukelia papildomų sunkumų tėvams, kuriems tenka ieškoti bankomatų pinigams išgryninti, o dažnu atveju dar papildomai vykti į prekybos vietas, kur juos būtų galima išsikeisti į smulkesnes monetas, nes bankomatuose paprastai išduodamos stambios kupiūros. Mokinių atsiskaitymo negrynaisiais pinigais tėvams užtikrins tiek didesnę patogumą, tiek didesnę saugumą, nes pinigus, laikomus EMP, bus galima išleisti tik mokyklų valgyklose.
3. Savivaldybėms. Išnaudojant EMP privalumus, skaitmenizuojama savivaldybės teikiamų paslaugų mokiniui apskaita.
4. Valstybei. Bendrojo ugdymo įstaigų valgyklose diegiant atsiskaitymo negrynaisiais pinigais infrastruktūrą ir populiarinant tokius atsiskaitymus tarp mokinių, mažinama tolerancija šešėlinei ekonomikai. Kartu praktinėmis priemonėmis ugdomi sąmoningi ir finansiškai raštingi piliečiai.

ANTRASIS SKIRSNIS

PLĖTROS PROGRAMOS PAŽANGOS PRIEMONĖS GERIAUSIOS ALTERNATYVOS PASIRINKIMAS

Taikant sąnaudų naudos analizę apskaičiuotas Ekonominės naudos ir išlaidų santykis (ENIS) sudaro 6,99.